

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. JAANUARIL 1928. A.

Nr. 2

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas . . . . . " 2.50	uul. Nr. 12.	1,4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number . . . . . " —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. . . . . " —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 " . . . . . " 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925, 1926 ja 1927a.ä . . . . . " 5.—		lutused 50senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Kas on praegune maa- ja linnakoolinõunikude instituut rajatud põhiseaduse päraselt? — A. Leinjärv	19
III. rahvusvahelisel administratiiv-teaduste kongressil (23. juunil 1927 a. Pariisis) vastuvõetud sooviavaldused — Eugen Maddison. (Järg)	20
Sunduslik tulevastu kinnitus — Vann, adv. Joh. Jans. (Järg)	22
Põhjendamata süüdistuse ja valimata väljenduse vastu — K.	25
Omavalitsustegelased: Johan Reinbachi 25. aasta ametijuubeli puhul	28
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevus	29
Välismaade omavalitsused	30
Riigikohtu seletused	31
Küsimused ja vastused	32
Kuulutused	18

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kirjastusel

on ilmunud ja temalt saada

„Maaomavalitsus“ 1923. a. k.	Kr. —.50
„Maaomavalitsus“ 1924. a. k.	3.—
„Maaomavalitsus“ 1925. a. k.	5.—
„Maaomavalitsus“ 1926. a. k.	5.—
„Maaomavalitsus“ 1927. a. k.	5.—
„Esimene Eesti omavalitsustege- laste kongress . . . . .“	2 50
Seesama omavalitsustele . . . . .“	2.—
„Sundnormide kogu maaomava- litsuste kohta“ 14 vihku à 75 s. ehk 5 vihku 3.25 s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku . . . . .“	13.—
„Vallavolikogude ja maavoliko- gude valimise seadus“ . . . . .“	—20
„Eesti ravitsus ja svituskohad“ . . . . .“	—70
„Maaomaval.“ köidetult kallimad: kooli- kõide 80 s., kalingurkõide 1.25 s., nahk- kõide 1.50 sen.	

Kuulutakse maksvusetaks.

- 1) Uulu-Surju vallavalitsusest 29. detsembril 1921 a. Nr. 456 all väljaantud hobusepass.
- 2) Karksi vallavalitsusest 29. detsembril 1920 a. Nr. 271 all väljaantud hobusepass.
- 3) Voltveti vallavalitsusest 25. septembril 1922 a. Nr. 391 all väljaantud hobusepass.
- 4) Ernst Mihkli p. Bender'i hobusepass, väljaantud 5. jaanuaril 1921 a. Nr. 260 all.
- 5) Aspere vallavalitsusest 28. detsembril 1926 a. Nr. 252 all väljaantud hobusepass.
- 6) Jaan Kaarli p. Rav'a hobusepass, väljaantud 28. detsembril 1920 a. Nr. 170 all Harku vallavalitsuselt.
- 7) Mart Jüri p. Lepmets'a hobusepass.
- 8) Arnold Lillenbach'i hobusepass, registreeritud viimast korda Haljala vallavalitsuses.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. —

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Ei ole veel hilja

„Maaomavalitsust“

**1928 a. peale
ära tellida.**

Ilmunud numbrid saadetakse järele.

Tellimisi

**„Sundnormide kogu
maaomavalitsuste**

kohta“ võetakse veel vastu.

Ilmunud on 14 vihku. 15. vihk ilmub lähemal päivil. Üldse ilmub umbes 20 vihku.

Tellimise aadress: E. Maaomavalit-
suste Liit, Tallinn, S. Roosikrantsi 12.

Kas on praegune maa- ja linnakoolinõunikkude instituut rajatud põhiseaduse päraselt?

A. LEINJÄRV.

Näib olevat veidi pentsik hakata juurdlema käesoleva kirjutuse pealkirjas sisalduva küsimuse kallal. Rääkimata mitmeist meie nimekamaist hariduse ja poliitika tegelasist, on isegi Haridusministeerium lahendand selle eitava s mõttes.

Esines ju Haridusministeerium möödunud aastal „Õpetuse andmise ülevälve seaduse“ eelnõuga, millega muuseas taheti 1) õpetuseandmise järelevälve võtta täieliselt riigi kätte, ja 2) vastavalt sellele muuta ka senised õpetuseandmise järelevälve teostajad — koolinõunikud — riigi ametnikeks.

Isegi Riigikogu Hariduskomisjonis, niipalju kui seda jälgida võis ajakirjanduse kaudu, vaieldi selle küsimuse üle kõige vähem. Ja kuigi seal leiti olevat vajaline eelnõu ümbertöötamine, siis ikkagi peamiselt praktilistel põhjustel — eelnõus oli jäetud lahtiseks koolinõuniku-ministeeriumi ametniku suhtuvus omavalitsuse koolivalitsusse.

Kuid asjaolu, et ministeerium vajas selle küsimuse juurdlemiseks seitse aastat, laseb oletada, et see küsimus põhiseaduse seisukohalt lahendatud ei ole endastmõistetavalt lihtsalt, vaid et ta vajab kaalumist, juurdlemist, ehk, nagu ütlevad juristid, vajab tõlgitsemist.

Haridusministeeriumi seaduseelnõu võib olla ainult põhiseaduse hilisema tõlgitsemise tulemus. Ilmus ju põhiseadus juba 1920 aastal. Vahepeal on Riigikogu paar korda täiendanud 1920 a. 5. märtsil seadusandliku delegatsiooni vastu võetud määrust maa- ja linnakoolinõunikkude kohta, millega koolinõunikud määratud Haridusministeeriumis registreeritavaks omavalitsuse teenijaiks. Ja nüüd leitakse korraka, et koolinõunikkude instituut on olnud senini rajatud põhiseaduse vastaselt. Riigikogu andnud välja põhiseadusevastaseid seadusi koolinõunikkude ja õppetöö järelevälve kohta? See tundub igatahes üllatavana.

Kuid nii tahab väita Haridusministeerium oma õpetusandmise ülevälve seaduseel-

nõuga, mille seletuskiri lausub, et seaduseelnõu olla tingitud põhiseaduse § 12 nõudest, mille järele õpetusandmise ülevälve kuuluda vastuvaidlematult riigile. Tollest seletuskirjast ja sellest põhjendusest haaravad kinni koolimehed, ajalehemehed ja poliitikategelased, võtavad seda kui aktsiooni, ja teevad sellest mitmesuguseid järeldusi, sageli nii, kuidas see neile näib olevat soodsam ja soovitam.

Igasugune seaduste seletamine ja tõlgitsemine üksikute isikute poolt kannab endas alati teataval määral subjektiivset ilmet; seda enam veel, kui seaduse juurde minnakse sooviga teatavale mõttele seadusest tugeleida. Selles mõttes on meil igasugune seaduste seletamine usaldatud Riigikohtu hooleks ja aktsioonidena võib võtta ainult viimase seisukohti.

Haridusministeeriumi põhiseaduse tõlgitsemisse luban endale suhtuda veidi kahtlevalt.

Põhiseaduse kümne peatüki hulgast ei leia me eripeatükki, mis oleks pühendatud haridusele ja koolile. Viimaste kohta leiame kodanikkude põhiõigusi käsitavast peatükist 12. paragrahvi, mis käib järgmiselt:

„Teadus, kunst ja nende õpetamine on Eestis vaba. Õpetus on kooliealistele sunduslik ja rahvakoolides maksuta. Vähemusrahvustele kindlustatakse emakeelne õpetus. Õpetuseandmine seisab riigi ülevälve all. Kõrge- ja keskmisele õppeasutustele kindlustatakse autonoomia neis piires, nagu seda ette näeb nende asutuste seadusandlikul teel kinnitatud põhikirja.“ (Sõrendus minu poolt. A. L.).

Harilik kodanik mõistab seda paragrahvi niimoodi, et 1) see paragrahv kõneleb kodanikkude põhiõigustest hariduse, teaduse ja kunsti levitamise alal, mida riik ainult niipalju tohib piirata, et õpetuseandmine seisab riigi ülevälve all; 2) et teaduse ja kunsti õpetus ei kuulu

riigivõimu ülesannete hulka; 3) et põhiseadus kõneleb mitte õpetusandmise otsekohesest järeல்valvest, vaid õpetuseandmise ülevalvest; 4) et põhiseadus ütleb, et õpetusandmine mitte ei sünni, vaid seisab riigi ülevalve all.

Meie seadusandlus tunneb kaht valve termini: „järeல்valve“ ja „ülevalve“. Näit. kõneleb „R. T.“ Nr. 97 — 1926 a. avaldatud vallavolikogude valimise ja vallavalitsuse korraldusseaduse § 70, et vallavolikogule kuulub valla täidesaatvate organite tegevuse järeல்valve.

Eestlasele, kelle keele instinkt rikutud ei ole võõrkeelte mõjul, ütleb „ülevalve“ üldist, ülevaltpoolt teostatavat valvet, kuna „järeல்valve“ selie vastu tähendab otsekohesest, lähidast valvet.

Dr. F. Wiedemanni sõnaraamatu järele (lhk. 1273, III tr) tähendab „üle“ ehk „üli“ *Oberes*, ülevalt poolt tulev (ülemvalitseja — *Herrscher, Monarch*; üle — maalt — *von der anderen Seite des Wirtzjerw*, jne), ühe sõnaga kauget, eemalolevat, kõrgelolevat. „Järele“ selle vastu — *hinten nach*, juures, lähedal, järele olevat.

„Järeல்valve“ all mõistame ikka otsekohesest, vahenditult valvet, kuna „ülevalve“ peab asuma kusagil kõrgemal, teostatama kaudselt. Sellepärast eksib see, kes seletab, et need mõisted olla täitsa sarnased. Et nad sarnased ei ole, seda nägime ja mittesarnastena tunneb neid ka meie seadusandlus.

Järgneb.

III. rahvusvahelisel administratiiv-teaduste kongressil (23. juunil 1927 a. Pariisis) vastuvõetud sooviavaldused.

EUGEN MADDISON.

Siseministeeriumi peasekrelär.

(Järg. ¹⁾)

2. sektsioon.

I. Et neis riikides, kus naised ei kasuta senini samu õigusi, mis meestel, valida ja valitud saada, saaksid nemad võimalikult ruttu (le plus bref délai) kutsutud osavõtma valimistest omavalitsuse esituskogusse ning saaksid õiguse olla tähendatud esituskogude liigeteks.

II. Et tuleks kõigiti (de plus en plus) ergutada omavalitsuste algüksuste (communes) liitumist ning seda kergendada: a) ja nimelt nii nagu nemad arenevad:

1) maal — väikeste omavalitsusalgüksuste (communes rurales) koondus (Prantsusmaal kantoni ulatuseni);

2) suurtes koondustes, (dans les grandes agglomérations) mis koosnevad keskkohast ja ümbruskonnast tähtsama linna (la cité principale) ja ümbruslinnade (cités satellites) koondamine sündikaati kõikide neile ühiste (d'intérêt intercommunal) ülesannete teostamiseks.

b) Et teatavatel juhtumistel oleks omavalitsusalgüksustele koondamine ühinguisse ja sündikaatidesse sunduslik.

III. Et riiklistel asutustel (les établissements publics) oleks samuti nagu omavalit-

sustelgi (communes et les départements) võimaldatud koonduda ühinguisse või sündikaatidesse, et nemad teatavatel tingimustel võiksid ühineda (adhérer) olgu omavalitsuste ühingute või sündikaatidega, olgu ühingute või sündikaatidega, kes koosnevad (englobant) mitmesuguste kategooriate territorialüksustest (des personnes territoriales), nagu „Sindicatos hidrograficos“ Hispaanias või „Confederazione die enti Anarchisi“ Itaalias.

IV. Et oleks antud juriidilise isiku õigused (de personnalités) majanduslise või sotsiaalse iseloomuga asutustele (les services), mille teostamine nõuab erilisi tehnilisi teadmisi ning millel puudub (essentiellement) kasutaotlev siht.

V. Et keskvaltsuse ja omavalitsuse algüksuste (entre l'Etat et la commune) vaheliliste (entremédiaires) asutuste loomisel, tuleks võimalikult arvestada autonoomia ajalooliste traditsioonidega.

VI. Et riigid turismi arenemises, reisijate ja haigete heakäigu kindlustamises oleksid juhitud (s'inspirent) Prantsuse seadusandlusega.

VII. Et oleks kõige kindlamalt kindlustatud maastikkude ja ehituste (monument)

¹⁾ Algus Nr. 19 — 1927.

kaitse, millel harulduse, (curiosité), arheoloogiline, ajalooline või kunsti tähtsus, tingimusega, et omanikkudele oleks võimalikult ette nähtud tasu nende õiguste kitsendamise eest; et oleksid tarvitusele võetud takistusabinõud kuulutuste väljapanemise (l'affichage) laienemisele ning pannooreklaamide ülesseadmisele.

3. sektsioon.

I. Kongress avaldab soovi, et kongressi alaline komisjon koguks ning avaldaks täpseid andmeid selle kohta, kuivõrd on teostatud kongressil esitatud riikides M. Fayol'i poolt 1923 a. kongressil ülesseatud põhimõtted ning selle teostamise tagajärjedest.

II. Kongress leiab, et riigi administratiivnõukogu või vastava nõuandva organi olemasolu oleks kasulik keskvalitsuse töös (au bon fonctionnement de l'État).

III. Kongress avaldab soovi, et neis maades, kus tundub selle järele vajadus, seadusandlus oleks täiendatud Rumeenia 23. septembri 1925 a. seaduse § 10 analoogilise määrusega, andes kohtutele, kel lahendada administratiiv vaielusasu, õiguse sundida, trahvi ähvardusel (sous peine d'une astreinte) igapäevase viivituse eest, huvitatud ametkonna juhatajat saatma neile dokumente ja andmeid, mis vajalikud vaieleuse otsustamisel.

IV. Kongress avaldab soovi:

a) et riigi kaubanduslised ja tööstuslised ettevõtted oleksid autonoomsed, ning et neil oleks nõukogu (conseil d'administration), mis koosneks kompetentsetest isikutest;

b) et nemad oleksid seatud võimalikult samadele alustele, mis maksivad era-ettevõtetes, eriti avalikkuse ning rahanduse seisukohtadelt.

V. Küsimused, mis soovitav 1930 a. kongressi 3 sektsiooni päevakorda võtta:

1. Riigi administratiivnõukogu või vastavate nõuandvate organite ülesanded; nende koostöö seadusandliku võimuga seaduste väljatöötamisel;

2. Küsimus — kas ei oleks tarvis administratiiv vaielusasu alal luua ühtlast doktriini; asutada iseseisev administratiiv õigusmõistmine, nagu näit., Prantsusmaal ja Itaalias.

3. Kohtu otsuste täidesaatmine, mis tehtud avalikkude asutuste (les personnes politiques) ning eriti riigi vastu.

4. sektsioon.

I. Et rahvusvaheline alaline komisjon, kes töötab administratiiv küsimuste (en

matiere administrative) alal oleks alalises ühenduses Rahvusvahelise vaimlise koostöö instituudi dokumentatsiooni sektsiooniga (Section de Documentation de l'Institut international de Cooperation intellectuelle), kellel paljudel juhtumistel ühised sihid — eriti rahvusvahelise dokumentatsiooni ja bibliograafia aladel.

II. Et oleks uurimise alla võetud, järgmise kongressi jaoks, rahvusvaheliste mitte kasutaotlevate ühingute juriidiline külg (la condition juridique), ning et eriti oleks selgitatud igas riigis ankeedi teel, asutatud või asutatavate rahvusvaheliste ühingute ja asutuste põhikirjade küsimus (statut) ning need normid, mille alusel nemad teutseda võiksid.

III. Järgmise kongressi päevakord sisaldaks riigi ja avalikkude asutuste (administration publiques) otstarbekohaste ostute (achats rationnelles) küsimust ja et selleks oleks alalise komisjoni poolt ettevõetud sellekohane ankeet kõigis sellest huvitatud asutustes, (les organismes), selle eesmärgiga, et otstarbekohaste meetodide tähen-damisega, mis võiksid juba olla tarvitusel mõnedes riikides, kongressile hankida aluse dokumenteerimiseks ning eriti selle küsimuse viljakaks arutamiseks.

5. sektsioon.

I. Kõigilt kandidaatidelt ametkohtadele (aux emplois publics) tuleb nõuda nii üldist kui ka kutselist ettevalmistust; see ettevalmistus peab kestma kogu teenistuses-olemise aja jooksul.

II. On tähtis tegelikult alal hoida või kõvendada ametkondade juhatajate võimu (l'autorité); selle võimuga koordineerub (a pour contre partie) vastutus.

III. Ametnikkude streigid ei ole lubatavad (totolérés). Sellepärast peavad tunnustatud ametnikkude ühingud keelduma (doivent s'interdire) streigi sihtide tagaajamisest.

IV. On olemas ka administratiiv-teadus, mille poolt avaldatud seadused on samuti kindlad (sures), kui kõige kindlamad ühiskondlised (sociales) seadused, mille mitte tunnustamine ükstapuhas missuguse ettevõtte juhatamisel ei ole hädaohuta.

V. Nende seaduste hulgas leidub käsutamise ühtluse (de'unité de commandement) seadus: see seadus nõuab, et ametkonna juhi võim ei oleks halvatud (contrecarrée) seadusandluskogu liigete või ametnikkude ühingute vahelesegamisega.

VI. On võimalik tõsta ametkondade töö viljakust, tarvitusele võttes mõnd uuendust,

mis on katsutud tööstuses, varemalt kindlaks tehes, et asjaolud, mis nende tarvitusele võtmist lubanud, on ametkonnas olemas; üheks kõige hädatarvilikumaks abinõuks oleks büroo-masinate tarvitamine.

Tööviljakuse tõstmisel oleks tagajärg, (un double resultat) mis kasulik ühel ajal valitsejatele kui ka ametnikkudele.

Küsimused, mis tuleks 1930 a. kongressi 5 sektsiooni päevakorda võtta:

Ametnikkude üld- ja kutseharidus enne

ja pärast ametisse astumist (entrée dans la carrière).

Ametkondade juhtide võim ja vastutus; mispärast nad on seotud; kuidas nad suurenevad.

Loomulikud (naturelles) seadused administratiiv teaduses: juhatamise (direction) ja eriti käsutamise ühtluse seadused.

Administratiiv meetodide uuendamine (perfectionnement) kantseleides (bureaux) tööviljakuse tõstmise otstarbel.

Lõpp.

Sunduslik tulevastu kinnitus.

Vann. adv. JOH. JANS.

Järg.

1923 a. oli kõigis 47 Schveitsi kinnitustevõttes kinnitatud varandust kokku 40 miljardi 594 miljoni Schveitsi frangi väärtuses, mis teeb välja Eesti markades 3044 miljardi 550 miljoni (arvates 1 Schv. frank kursi järele 75 marka). Mainitud 47 kinnitusorganisatsioonidest olid 20 kantonaalsed (võiks öelda omavalitsuslised) ettevõtted, kes sundkinnitust teostasid. Nendes oli kinnitatud varandust 21 miljardi 340 miljoni frangi (1600 miljardi marga) väärtuses. Kantonaalsete kinnitustevõtete tagavarakapitalid tegid välja 122 miljoni 865 tuhat franki, mis on markades 9 miljardi 215 miljoni. Kui Eesti Vabariigi varandust ja ta võimalikke kinnituskapitalisi 20 korda vähemaks arvata, siis teeks vastav summa meie juures välja 500 miljoni marka. Selle juures tuleb meeles pidada, et Schveitsis era tulekinnitusseltside kapitalid vähemalt teise sarnase summa välja teevad, kui kantonaalsete ettevõtete kapitalid. Peale selle edasikinnituse seltside omad. Kui juurde võtta elu ja muude kinnituse liikide tagavara summad, siis saame vahest neljakordse arvu, võrreldes kantonaalsete tulekinnitustevõtete tagavara kapitalidega (seea üle 36 miljardi marka). Meie juures võiks kinnituskapitalide kogusumma selle järele tõusta 9 miljardi margani.

Kuid siin ei tule mitte ainult tagavara kapitalidega arvestada. Lähikäivad summad sünnitavad ka teatud kapitali. Preamia või kinnituskasutuse näol tuleb kinnitusseltsidel raha sisse ja kui see teiselt poolt ka kuludeks ja kahjude tasumiseks välja antakse, siis seisab ta ometi mõni aeg

kassas ja sünnitab kinnitustevõtete käsituses olevat kapitali.

Meie tööme ülemal mõned arvud Schveitsi kinnitusseltside tegevuse kohta ja võrdlesime neid meie oma võimalustega. Suurte rahvaste juures on vastavad summad niivõrt suuremad, et meie olusid nendega võrrelda ei saa. Näit. olid Põhja-Ameerika Ühisriikide kinnitusseltside kogukapitalid 1923 aastal tulekinnituse alal 1.653.093.125 dollarit, elukinnituse alal 8.585.189.831 dollarit ja muudel kinnituse aladel kokku 685 471.433 dollarit. Inglise tulekinnituse seltside tagavara kapitalid 1923 a. olid 48 miljoni ja elukinnituse alal 1924 a. 546 miljoni. Toodud arvud näitavad, et kinnitusseltside mõju kaugele üle nende kitsama tegevuspiirkonna peab ulatama, et kinnitusseltsid krediitpoliitika alal osa mängivad ja pankade tegevus teatud piirini kinnitusseltside juhtide tahtmisest ära oleneb.

Kinnitustegevuse ärilise kasulikkuse tõenduseks on ka meie kinnitusorganisatsioonide arenemislugu. Kinnitusseltsel on peale iseseisvuse väljakuulutamist tekkinud rohkem kui tarvis ja nende asutamine ei ole seisma jäänud. Esimestena asusid tegevusele ärimeeste ettevõtted, kuna nüüd lõpuks on avalikult asunud parteide tegevlaste ülespidamiseks määratud kinnitusseltside organiseerimisele. Igal niisugusel seltsil on oma pisike otstarb ja ka pisikesed võimalused. On silmaga näha, et majanduslikult tugevamad rahvusvahelise kapitaliga töötavad seltsid teisi mahavõistleva hakkavad. Tulevad pankrottid jäämised ühes

sellega kaasas käivate kaotuste ja kibedusega, mis kaua hälvavalt mõjub meie ettevõtlikkuse peale . . . Sarnaseid võimalusi peab ette nägema ja korraldavat kätt tarvitades võimalikult valuta üleminekut teostama.

Ülearuse hulga kinnitusseltside tegevus ei luba mingisugust kaugemale ulatavat rahvamajanduslist sihti üles seada ja läbi viia. Võistlus suurendab isegi tulekarde-tavust, sest seltsid võtavad kinnitusele varandusi vähese valikuga, nii et tulestüütamisele avatlevaid seisukordi tekib. Selle tagajärjel peab preemia või kinnitusmaks tõusma, kui seltsid ei taha panrotti jääda.

Kõik ülalmainitud asjaolud ja kaalutlused on omavalitsustegelastel, kes oma ametikohuste täitmisel tulehädadohu vastu võitlemisega tegemist peavad tegema, alatasa silme ees. Eriti on maaomavalitsused sunnitud olnud küsimusega tegemist tegema, sest tulekahjud hävitavad maal rohkem varandust kui linnades, kus tulekaitse paremini organiseeritud. Isegi Saksamaal põleb väärtuse järele varandust maal kaks korda rohkem kui linnades (umbes 300 miljonist Saksa margast kahjudest tuleb maa kogukondade peale 200 miljoni Saksa marka). Loomulik on sellepärast, et nimelt maaomavalitsuse tegelaste keskel püüe välja on läinud tuleõnnetuse vastu võitlemist ja tulekinnitust laiemale alusel organiseerida, arvesse võttes vanemate kultuurimaade kogemusi. Jõuti mõiteni välja riigi ja omavalitsuste kaudu sundkinnitust teostama hakata ja seda nimelt Schveitsi eeskujul, kus sellel alal on üle 120 aastased kogemused. Ka mujal on sundkinnitust laiemas või kitsamas ulatuses teostatud (endisel Venemaal vastastikune semstvo tulekinnitust, praegusel Venemaal üldine kinnitusala riigistamine, Poolas ja Saksamaal osaline sundkinnitust, Uruguais kinnitusala täielikult riigistatud jne.).

II.

Käesoleva seaduse eelnõu kokkuseadmisel oli eeskujuks Schveitsi Vaadi (Vaud) kantooni sundkinnituse seadus 1925 aastast, millesse on kokkuvõetud Schveitsi kantonaalse kinnitustegevuse sajaaastased kogemused. Kinnitustingimuste osas võrreldi tähendatud eeskujul Saksa „Allgemeine Versicherungsbedingungen der öffentlichen Feuerversicherungsanstalten für Feuerversicherung“ nimelise teosega, kuna organisatsiooni kujundamise osas muu seas mõtteid on laenatud Poola vastastikuse tulekinnituse (direktsiooni) põhikirjast.

Arusaadav, et selle juures ka meil maksivate seadustega ja kinnitusteaduse seisukohtadega on arvestatud. Samuti on eelnõu kokkuseadjad ka teiste, peale ülemalnimetatud eeskujude, kinnitusseaduste määruseid silmas pidanud.

Projekti kokkuseadjad leiavad vajaliku olevat nimetatud eeskujude tarvitamist allakriipsutada sellepärast, et seaduseelnõu vastased teda muidu väga kergesti kommunistlikeks võivad tembeldada ja seega temast kerge vaevaga lahti saada Schveitsis on 25 kantonist 21-hes sundkinnitust sisseseatud, selle juures kahes kantonis (Vaud, Neuchatel) ka vallasvara kinnitamise kohta. 18-es kantonis on sundkinnitust riigistatud, kuna kolmes kantonis erakinnitusseltsid sundkinnitust teostavad. Ainult 4 kantonis (Uri, Tessin, Vallis, Genf) on tulekinnitust vabatahtline.

Saksamaal on 19 avalikõiguslisel alusel töötavat tulekinnitustettevõtet, nendest teostavad 14 sundkinnitust, kuna 5-el kinnitustettevõttel on monopoli õigus ilma sundseta. Poolas on tulekinnitust sundulik nende kinnisvarade kohta, mis vabatahtliliselt kinnitamata, samuti Lätis. Kõige selle juures peab tähendama, et sundusliku riiklise tulekinnituse maksmapaneku katsed ägedaid võitlusi ellu on kutsunud, sest et laiad ja mõõdukad rahameeste ringkonnad selles oma huvide ränka rikkumist nägid. Ka Eestis ei saa asi teistmoodi olema ja on juba enne käesoleva seaduse-eelnõu kokkuseadmist kinnitusala riigistamise mõtte pärast teravaid kokkupõrkeid olnud, millest aga siin kohal rääkida ei tule.

Enne seaduse eelnõu tehniliste üksiasjade käsitlemist vaatleme tema tähtsamaid põhimõttelikka aluseid.

Mis puutub organisatsiooni vormi valikusse, siis on projekti kokkuseadjad privilegeritud aktsia ühisuse juurde peatama jäänud järgmistel kaalumistel:

Kõige pealt tuli arutuse alla ettepanek luua meie sundkinnituse asutus vastastikuse põhimõtte alusel. Kuid asjaolude ligemal vaatlemisel leiti, et vastastikused kinnitustettevõtted moodsas majanduses niivõrt oma algkujust kõrvale on kaldunud ja aktsia ühisustele liginud, et nendele enamasti ainult vastastikuste ühisuste nimi alles on jäänud, eriti ühisuste juhtimises. Schveitsi „vastastikuste“ kinnituseasutuste kohta oleme märkuse juba ülemal pool toonud: nad on täitsa riiklised asutused. Ülemal pool nimetatud Poola vastastikuse „kinnitusedirektsiooni“ juhatusesse valivad vojevodstvot (maakondade esituskogud) kinnitajate ase-

mel liikmeid. Saksamaalt näitust tuues leiame, et Hamburgi vastastikune „Feuerkaste ist eine unter Aufsicht und Leitung der Staatsbehördenstehende Versicherungsanstalt“. Lätis toimetavad sundkinnitust maakonna ametid (valitsused). Ja nii ka mujal.

Nagu kinnitusasutuste valitsemise alal esialgne vastastikkuse põhimõte kõrvale on jäetud, nii on ka tagavarade kogumise ja edasikinnituse läbi vastastikkuse kahjude kandmise muistne kuju aktsiaseltside asjaajamise sarnaseks saanud. Juba kinnitajate hulk mitmekesiste riisikutega teeb ääretu keeruliseks iga üksiku kahju korral kinnituskasu väljaarvata ja sisse nõuda. Aruande aasta möödumisel kinnituskasu tagantjärele määramine ja sissenõudmine on ka praktiliselt läbiviimatuks osutunud. Ei või selle juures ka juttu olla asjaajamise lihtsusest. Võib koguni konstateerida, et vastastikkuse kinnitusühisuste asjaajamine mõnikord kallim tuleb, kui aktsiaühisustel. Arvud tõendavad seda ka meie juures (Vaata: A. Feldmann, Estland. „Assekuranz-Jahrbuch“ 1926 a. p 318). See tuleb sellest, et kinnitustegevus üldse majanduselu arenemise tõttu sisuliselt on sarnastunud.

Teine mõeldav kinnitusühisuse organisatsiooni vorm: bürokraatiline kinnituskorraldus (ametiasutuste kujul), nagu see näit. tegelikult Schveitsis valitseb, jälle on otsustarbekohane ainult stabiliseerunud oludes traditsioonirikka kohusetundliku ametkonna kaudu. Muidu on kuritarvidused paratamatud ja asjaajamine kannatab saamatute võtete all.

Privilegeeritud aktsiaühisus niisugusel kujul, nagu see esitatavas projektis kavatsatud, omab kõigi teiste võimalikkude kinnitustevõtete kõrval järgmised paremused:

a) võimaliku paenduvuse asjaajamise suhtes, mis tarvilik, arvestades aja nõuetega (aktsiaühisused on praegusel ajal valdav organisatsiooni vorm kõiksugu suurettevõtetes);

b) on laialistele hulkadele võimaldatud nende valitud esitajate kaudu ühisuse asjaajamisest osa võtta ja seda kontrollida; selle juures on ka valitsusevõimude järelevalve kindlustatud;

c) on kinnitusühisuse asjaajamisega seotud asutused ja tegelased, kes kinnituselale kõige ligemal ja ameti poolest kinnitusele kuuluvate õnnetuste vastu võitlema peavad ja kes oma ametlise seisukoha tõttu kinnitusühisusele riiklise iseloomu kindlustavad.

Põhikapitali ja põhikapitalist tingitud kin-

nitusühisusest osavõtmise määra kohta võiks järgmist tähendada:

Sundkinnituse alal ei või põhimõttelikult dividendi maksmist olla, kui aga seda ei ole, siis näib moodsa majanduse seisukohalt vaadates raha kinnitusühisuse põhikapitalisse mahutamise loogika vastane olevat. Kuid siin tuleb arvesse võtta, et meil tegemist on omavalitsuste ühiskondlise kohustusega, mis protsentide või dividendide saamist ettevõtte ellukutsumisele tingimiseks ei sea. Peale selle on nii või teisiti kinnitusühisuse ellukutsumiseks raha tarvis ja omavalitsused peavad selle andma. Mis puutub sellesse, et seadusega iga omavalitsuse osa kindlaks ei määrata, vaid kinnitusühisuse tegevusest osavõtmine teatud piireni omavalitsusasutuste hea tahtmise hooleks jäetakse, siis on selle põhjuseks mitmesuguste vastuaidluste kõrvaldamine. Näit. maksab sundkinnitust Schveitsis ühteviisi nii linnas kui maal, ja nagu juba tähendatud, kahes kantoonis isegi vallasvara kohta. Meie juures sarnase mõttega välja tulla oleks täitsa lootusetu ettevõtte, kuigi Eesti kui väikeriigi huvid nõuaks väljamaa kinnituskapitali tegevusvabaduse piiramist. Tingimata tooks sundkinnituse järsk üldistamine isegi rahvusvahelisi sekeldusi kaasa, nagu seda võib näha türklaste katsete puhul Schveitsi eeskuju järele aimata. Ka meie omad huvigrupid paneks hädapasunad hüüdma (mida nad küll ka nüüd tegemata ei jäta). Ka mitmed omavalitsuse asutused, kus mehed sees, kes tegevate kinnitusseltsidega ühte või teistviisi seotud, ei jätaks eitavat seisukohta avaldamast, kui nendele seadusega sundkinnitust peale sundida. Kõige sellepärast on linnadele vabaks jäetud sundkinnitust teostama hakata ja maaomavalitsused nõnda üelda löögipataljonina või pioneeridena ette saadetud, sest et nad sellel alal algatusvõimet üles on näidanud ja maal tulehädadaht suurem kui linnades.

Teine põhimõtteline küsimus on kinnitusühisusele lubamine peale sundkinnituse ka vabatahtlist kinnitust mitmel alal teostada. Tegelikku takistust selleks ei ole, sest teadupärast tegutsevad era kinnitusseltsid korraga mitmel kinnituselal, samuti ei ole väljamaa sundkinnitust teostavatel kinnitusorganisatsioonidel keelatud vabatahtlist kindlustust teostada. Eesti kui väikeriigi kinnitusühisusele on ilmingimata tarvis lubada oma tegevust üle sundkindlustuse piiride laiendada, muidu ei ole ettevõtte elu-, eriti aga võistlusvõimeline ja ka kinnitajatele sünnitaks see raskusi, kui nad

kõiki oma kindlustusi ühe ühisuse kaudu toimetada ei saa.

Muidugi on paratamatu mitmesuguste kindlustusharude lahushoidmine raamatupidamise kaudu, sest sundkindlustuse teostamine ei tohi vabatahtlise kindlustuse teostamisest ära rippuda. Kuid selle juures on tingimata tarvis seadusandlisel teel kindlustuse tingimised tulekinnituse alal ühtlustada. Sellel otstarbel ongi seaduse eelnõusse ka vabatahtlise kindlustuse kohta vastavad normid üles võetud, mis aga ka eraldi seadusena maksuma pandud võivad saada—vahest oleks viimane moodus isegi õigem, sest sarnasel korral on võimalik neid norme üldistada ja kõigi kindlustuseltside kohta maksuma panna. Praegu on meie kinnitusseaduste puudulikkuse tõttu tulekindlustuse alal mõnesugused väärnäh-tused maad võtnud, eriti tulesüütamise mõttes.

Kõige kardetavam küsimus sundkinnituse teostamise alal on kinnituskasu nõudmine. Paljud kodanikud, kes senini oma varandust tule vastu kindlustada pole lasknud, leiavad selle koormava olevat ja sellel

alal võib isegi poliitilist kihutust organiseerida. Kuid sundkinnituse juures peab ka preemia tasumine sunduslik olema, teisiti ei ole küsimuse lahendamine mõeldav. Need, kes praegu oma varanduse kinnitanud on, võivad ka esialgu sundust koormavana tunda harjumatusse pärast, kuigi see nendele uusi koormatusi ei too, vaid koguni soodustusi.

Ka võlgade korraldamise küsimus tulekahju korral on osalt uudis, kuigi obligatsiooni võlad ka praegugi tulekindlustuse tingimist sisaldavad ja neid tulekindlustuse kahjutasu summadest maksetakse, samuti ka teised võlad, kui võlauskuja õigel ajal juurde saab. Käesolevas eelnõus on aga võlauskujate tarvis suuremad garantiid ette nähtud, mis selles seisab, et kinnitustühisus ex officio kinnitusvõtja eesõigustatud võlgade maksmise eest hoolitseb. Seega tõuseb korraliku inimese võlausaldus, kuid kelmust armastajaile ei ole sarnane asi mitte meelt mööda... Põhimõte on võetud Schveitsi õigusest ja meie seadustega kooskõllasse viidud.

(Järgneb).

Põhjendamata süüdistuse ja valimata väljenduse vastu.

K.

30. mail 1927 a. on Siseministeeriumi omavalitsusasjade juhataja abi A. Loorits ettekande teinud Siseministrile omavalitsuste asjaajamise kohta. Ettekandes jõuab A. Loorits otsusele, et eriti maavalitsuste asjaajamine halb ja asjatundmatu olla. Ettekandes on märgitud rida puuduseid, mis seda ka kahtlemata on. Kuid seal leidub suuremateks puudusteks märgitud asju, mida küll A. Loorits üksi puudusteks pidada saab. Toon tema ettekandest vastavad osad:

„Peale muu üks maakomitee tunnustanud jaoskonnakomisjonide poolt maksuvarvatud valimisedelitest suure hulga maksuveltsuks samuti suure hulga maksuvelts põhjusi protokolleerimata, oli nii jaoskonnakomisjonide kui ka enese poolt uuesti ümber ja juurde otsustatud sedelid paisanud kõik kokku ühistesse pakkidesse, nii et puudus võimalus kontrollierimiseks, millised sedelid olid tunnustanud maksuvelts või maksuveltsuks jaoskonnakomisjonide, millised maakomitee poolt —. Tähendatud puuduste kõrvaldamiseks tuli nõuda täiendusi ja parandusi, peale valimisedeliste segiajamise ja maksuveltskustunnustamise põhjuste esildamatuse, milliseid ei olnudki võimalik restau-reerida ega parandada.

Maakomiteesid juhtisid ja nende asjaajamist

korraldasid maavalitsuste esimehed. Maavolikogu valimised on maaomavalitsuse tähtsaim, tema teostamiseks põhjapanev toimeetus. Kui seda juba nii lohakalt, hoolimata hoolitult teostatakse, mida kõneleda siis veel muist asjust ja millist eeskujut seesugune asjaajamine võib anda järelvalvealustele vallavalitsustele? — Aga järgnegu veel näiteid.

Ühe maavalitsuse poolt 1926 a. augusti kuul toimetatud vallavalitsuse revideerimise protokollis muu seas konstateeritakse:

Vallavalitsus ei ole käesoleval aastal peale 9. aprilli enam koos käinud, mille põhjuseks olevat asjaolu, et vallanoökogu 21. veebruaril s. a. on sulgunud vallavanema abide palga krediidi 1. märtsist s. a., mis pärast viimased ka enam vallavalitsuse koosolekule ei ilmuvat... Maavalitsuse moodunud aasta 9. detsembri korraldus, millega nõuti m. a. 27. novembri revideerimisel leitud puuduste kõrvaldamist vallavalitsuse koosolekute pidamise, riigi ja maakonna summade edasisaatmise ning arhiivi korraldamise suhtes, on senini täitmata... Moodunud aasta eelarveliste tulude üle ei peetud eriarvamaamat, eelarveliste kulude raamat... ja pearaamatu arved seisavad lõpetamata... ning 1925 a. aruanne kokku seadmata... Eelarve üksikute krediitide suurendamise ja vähendamise kohta puuduvad vastavad otsused... 1925 a. eelarve järgi, mis tasakaalustatud Mk. 1.964.937,— peale, jäi aasta lõpuks tulud sisse nõudmata Mk. 1 139.400,— ja kulusid väljamaksmata Mk. 681.422.—... 1. jaanuariks

1926 jäi saada liikumata varanduste maksu võlgasi Mk. 466.766.—, millest augusti kuuni oli sisse nõutud kõigest Mk. 281.097.—. 1924 a. liikumata varanduste maksuvõla nõudekirjad on saadetud politseile 1925 a. 11. märtsil ja 1925 a. maksuvõla nõudekirjad 1926 a. juuni kuul . . . Vallakassasse sissetulnud maksudest on edasi andmata: riigile—tulumaksu osasid Mk 110.482.— . . . ja maavalitsusele — lõbustumakse Mk. 76.959 p. 50 . . . liikumata varanduste makse Mk. 173.544.—, teedekapitaliniaksu Mk. 7.000.— ja laskeriistade loamaksu Mk. 5.000.—.

Selle äärmise korralageduse kõrvaldamiseks maavalitsus tegi vallanõukogule kohuseks: „Võlta viibimata seisukoht vallavalitsuse tegevuseta oleku kohta. Ei täida vallavalitsuse liikmed oma ülesandeid, tulevad nemad tagasiastunuks lugeda vallanõukogu sellekohase otsusega ja uued vallavalitsuse liikmed valida“.

Maavalitsuse selline korraldus ei ole mitte ainult järevalve teostamise kohustuse enese pealt äraveeretamine, vaid on otse seadusevastane.

Maavolikogu valimisi toimetati 1. a. 20. ja 21. märtsil. Valimiste tagajärgede kokkuvõtmiseks ja materjalide korraldamiseks tarvitatud kauast ajast hoolimata esitati need osalt puudulikkudena, osalt äärmiselt korraldult. Sealjuures olid unustatud esitamata — maakomitee algprotokollid — valimistesse puutuv kirjavahetus“.

Katsun vaadelda A. Looritsa poolt esitatud puuduseid tema ettekande järjekorras

Maavolikogude valimise seaduse § 64 kohustab pärast valimiste toimetamise lõppu kogu valimismaterjali saatma järevalveasutusele, kes võib esineda protestiga seitsme päeva jooksul vastavas kohtus administratiivkohtu korras. Seadus ei määra lähemalt ära, mida eriti tuleb mõista „kogu valimismaterjali“ all, kas selle hulgas maakomitee algprotokoll olema peab, või ärakiri sellest protokollist. Kui seadus seda selgelt ära ei määranud, toimetasiid maakomiteed loomulikult eelmistel Riigikogu ja maavolikogu valimistel omandatud kogemuste järele. Maakomitee, kelle tegevuse kohta mina A. Looritsa poolt märgitud puudused tema ettekandest väljavõttena siin tõin, arvestas kindlalt valimise seaduse ja endiste kogemustega ning jättis esitamata oma algprotokolli ja kirjavahetuse. Algprotokolli asemel esitati ärakiri samasuguses korras kui riigikogu valimiste ajal valimiste peakomiteele. Viimane leidis ringkonna komitee tegevuse kooskõlas olema Riigikogu valimise seaduse § 87 nõuetega. Samasugust toimetust maavolikogu valimistel nimetab aga A. Loorits „äärmiselt korraldult“, „lohakaks“ ja „hoolimata hooletuks“.

Teiseks puuduseks märgib A. Loorits valimistesse puutuva kirjavahetuse mitte-esitamist. See maakomitee, kelle koosseisu mina kuulusin, ning kelle poolt esitatud

valimismaterjali juures Siseministeerium kirjavahetuse puudumist märkis, jättis oma kirjavahetuse üldse esitamata — ka teistkordse nõudmise peale — põhjusel, et kirjavahetus ei ole see valimismaterjal, millest jutt on maavolikogude valimisseaduse § 64. Maakomitee kirjavahetus koosnes peaaeglikult järelepärimistest hindade üle suurematelt äridelt ja trükikodadelt valimisümbrikude ja sedelite valmistamise kohta, nende äride poolt esitatud kalkulatsioonidest ja arvetest ning üksikute kaitsevæuosade teadaannetest valimisjaoskondade määramise ja nende asukohtade üle. See on: esitamata kirjavahetus puudutas peaaeglikult maakomitee majanduslist tegevust, millega valimiste sellel osal, mis Siseministeeriumi järevalve alla kuulub, valimisseaduse põhjal midagi ühist ei ole. Kui aga Siseministeeriumi ka see huvitas, misugustelt äridelt ja trükikodadelt valimisümbrikud ja sedelid tellitud, ning milliste hindadega, siis oli see täpselt väljendatud maakomitee protokollis tema otsuse näol. Kuid kalkulatsioonid ja arved kuuluvad maavalitsuse kassatokumentide hulka ja vähe usutav, et ükski maavalitsus nõus oleks neid Siseministeeriumile saatma.

Võib olla, et teistes maakomiteedes ka muul alal kirjavahetust oli, mis oluliselt valimistesse puutus ja majanduslist iseloomu ei kannud. Võib ka olla, et Siseministeeriumis kirjavahetuse all midagi muud mõistetakse, kuid nõnda kaua, kui ära ei seletata, mida kirjavahetuse all mõeldakse, mis valimismaterjali juurde tuleb lisada, ei saa seesugust seadusega põhjendamata nõudmist täita.

Edasi märgib A. Loorits maakomiteede protokollide puudulikkust sedelite või maksvussetaks tunnistamise kohta ja jaoskonna ning maakomitee poolt maksvussetaks tunnistatud sedelite segipaiskamist.

Maavolikogude valimise seaduse § 51 loeletakse üksikasjalikult üles, mida maakomitee peab tegema.

„Maakomitee määrab lõpulikult kindlaks iga jaoskonna ja kogu ringkonna kohta: 1) maksvate sedelite üldarvu, 2) igale kandidaadile nimekirjale antud sedelite arvu, 3) sedelite arvu, mille saanud nimekirja piirides märgitud üksikud kandidaadid, 4) sedelite arvu, mida saanud iga kandidaadi nimekirja, ilma üksikut kandidaati märkimata“. Teistsugune sedelite nõudmine ei mahu enam selle § piiridesse. Teistsugust jaotust ei näe valimisseadus

maakomiteede kohta üldse ette. Järevalve asutusel ei ole sellega tegemist, missuguse valimisedeli maksvusetuks tunnistas jaoskonna komisjon ja missuguse — maakomitee. Maakomitee määrab lõpulikult kindlaks maksvate ja maksvuseta sedelite arvu ja järevalveasutusel on tegemist ainult maakomitee poolt tunnustatud sedelite üldarvuga ning maakomitee otsusega selle määramise kohta. Selle juures ei kohusta maavolikogude valimise seadus maakomiteesid oma otsuseid põhistama ja ei saagi seda teha, sest vaeluse korral mõne sedeli maksvuse või maksvuseta kohta otsustakse küsimus hääleteenamusega, kus juures hääletajad ei tarvitse oma arvamisi millegi muuga väljendada, kui ainult maksvuse või maksvuseta poolt või vastu hääle andmisega.

Kui järevalve asutus leiab, et mõni sedel on seadusevastaselt maksvaks või maksvuseta tunnistatud, siis on temal võimalus esineda protestiga kohtus maakomitee otsuse peale, mitte jaoskonna komisjoni otsuse peale, ja kaitsta oma seisukohti kohtus.

Nõudmine, et maakomitee peaks oma toimetuse eraldama jaoskonna komisjonide toimetusest, on väljaläinud ainult Siseministeeriumist. Nõudmisel puudub seadusline alus ja tema täitmata jätmist ei saa lugeda puuduseks, sest järevalve asutusel puudub õigus maakomiteedele valimiste asjus eeskirju või juhtnõore anda. Maavolikogude valimise seaduse § 72 annab küll õiguse Siseministrile seaduse käsitamisel tekkivaid arusaamatusi lahendada, kuid missuguseid arusaamatusi seaduseandjad selle paragrahviiga on mõelnud, selgub täpselt seaduse juurde lisatud Riigikogu omavalitsuse komisjoni seletuskirjast

(Omavalitsuse komisjoni ettepanek I. XII. 1926 a. nr. 499/73), kus seaduse § 72 põhistatakse järgmiselt: „komisjon asus niihästi valla-, alevi-, linna- kui ka maavolikogude valimiseaduste arutamisel põhimõttelikult seisukohale, et iga kodanik võib ainult ühes omavalitsuse algüksuses valijate nimekirjas olla, kusjuures valija ise otsustama peab, kus ta hääletada tahab. Käesoleva paragrahvi tõlgitsemisel on Siseministril õigus ka ülemaltähendatud mõiste kohaselt arusaamatusi lahendada“.

Olgu veel tähendatud, et selle maakomitee koosseis ja tegevus, mille kohta A. Loorits oma ettekandes „äärmist lohakust“ märgib, samasugune oli ringkonna komitees III Riigikogu valimistel. Riigikogu valimiste peakomitee, ringkonna komitee toimetust läbivaadates, kinnitas toimetuse ilma ühegi puuduse märkimata. Järjekult pidi see olema üks parematest.

Maksvuseta tunnistatud sedelid olid seal samuti korraldatud ja samasuguses korras esitatud peakomiteele, kui maavolikogu valimistel Siseministeeriumile.

Lõpetades maakomiteede tegevuse illustreerimise, peab A. Loorits tarvilikuks oma ettekandes hinnata maavalitsuste esimeeste tegevust, kes juhtisid maakomiteesid. Ta leiab, et maavalitsuste esimeeste tegevus on olnud „lohakas“ ja „hoolimata hooletu“. Edasi leiab A. Loorits, et maavalitsuste esimeeste tegevust tuleb võtta maavalitsuste tegevuse eeskujuna ja sellelt seisukohalt hinnata ka maavalitsusi kui järevalve asutusi. Tulemus on muidugi: „äärmine korralagedus“, „lohakas“ ja „hoolimata hooletus“.

(Järgneb).

Omavalitsustegelased.

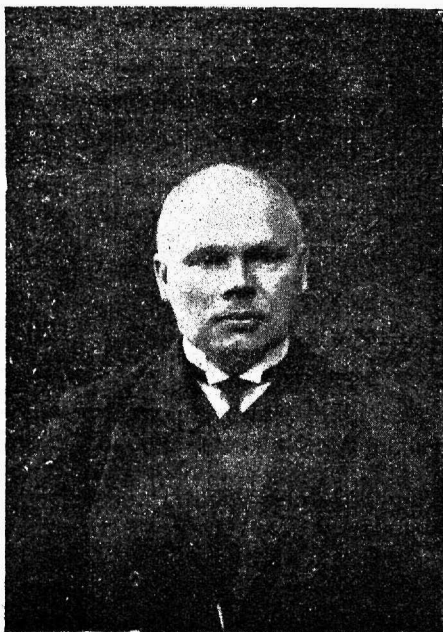
Johan Reinbach'i 25. aasta ameti juubeli puhul.

18. dets. l. a. pidas Suure-Kõpu vallasekretär Joh. Reinbach oma 25 aastast ameti juubeli. Juubilar on sündinud 7. aug. 1882 a. Tuhalaane vallas tollasepa pojana. Õppis Tuhalaane valla ja pärast Paistu kihelkonna koolis, mille 1899 a. kevadel lõpetas.

3. märtsil 1900 a. läks Tuhalaane vallakirjutaja juurde õpilaseks. Ühtlasi täitis ka Tuhalaane vallakirjutaja juhatuse all end. Morna vallakirjutaja kohusid. 3. okt. 1900 a. läks ühes Tuhalaane vallakirjutajaga, kes Tarvastusse vallakirjutajaks valiti, Tarvastusse ja teenis seal vallakirjutaja abilisenä 25. aprillini 1903 a.

Peale selle on vallakirjutajana teeninud

valimiste järele Riidajas, Uue-Suislepis, Puiatus ja Suure-Kõpus Viimasel kohal 1. maist 1921 a. kuni tänini.

Seltskondlikule tegevusele on J. R. püüdnud jõudu mööda kaasaaidata. On näitemängudest osavõtnud. Praegu on Kõpu Hariduse Seltsi abiesimees ja selle seltsi näitetrupi juhataja. Kohalikus valla tulekinnituse seltsis kirjaltoimetaja.

24. ja 25. juunil 1917 a. võttis osa esimese maanõukogu valimistest maakonna valijatekogu liikmena ja ka Tallinnas ära peetud rahvaesitajate kongressist 2. juulil 1917 a. 1921 a. oli lühemat aega Viljandi maakonna nõukogu liikmeks.

Vallasekretäride hulgas püsib juubilar juhtiva tegelasena.

Juubeli puhul sai ta hulga õnnesoovide osaliseks.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omaval. tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 17. jaanuaril.

Jõuvankrite seaduse eelnõu, mis Teedeministeeriumi poolt kokkuseatud ja Vabariigi Valitsusele esitatud, vaadati juhatuse poolt esimesena läbi. Eelnõu ei ole uus, vaid varemalt kokkuseatu parandatud eelnõu. See eelnõu seab enese ülesandeks jõuvankrite liikumise korralduse Teedeministeeriumi koondada ja jõuvankrite läbi sünnitatud kahjude vastustust normeerida. Esimese ülesande täitmiseks lähevad senised omavalitsuste õigused Teedeminist. ja prefektide kätte. Üldkorralduse sihti arvesse võttes otsustas koosolek selle põhimõtte vastu vaidlust mitte tõsta, kuid nõuda selle paragrahvi muutmist, mis liikumise korralduse linnades linnavalitsuste kätte jätab, maal aga Teedeminist. kätte võtab. See seisukoht leiti tältsa aluseta ja õigluseta olema. Miks peaks ühel 2000 elanikuga linnal, kus 1—2 autot, suuremad õigused olema, kui 100.000 elanikuga maal, kus mitukümmend autot. Automaksu määramiseks näeb eelnõu ette eriseaduse ja Vabariigi Valitsuse otsuse. Viimastest arvati küllalt olema. Seaduse eelnõu ei näe mingit vastustust

ette, kui inimestega ehk kaubaga õnnetusi juhtub, kui neid autoga veetakse. See seisukoht leiti ka ebanormaalne olema ja otsustati nõuda, et vastustus ka sarnaste kahjude eest seadusse võetaks, sest muidu võib hooletuse tõttu kallid koormad, näit. või koormad, hukkuda.

Isikumaksu maksjate nimekirjad.

Sangaste vallavalitsus on Maavalitsuse tähelepanu sellele juhtinud, et Siseministeeriumi 1927 a. juhtnõorides määratud 1. märts isikumaksu aluseks arvamise kohta kuidagi sünnis ei ole: eelarve peab selleks ajaks juba valmis olema, seega eelarves umbkaudseid andmeid tarvitama. Valga Maavalitsus oli sellepärast Sisemin. ettepaneku teinud juhtnõore muuta nii, et dets. kuul vallas elavad isikud isikumaksu määramisel aluseks võetaks. Liidu seisukoha ärakuulamiseks oli kirjavahetus Liiguse saadetud, ja juhatuse ühinedes Valga Maaval. seisukohaga, soovitas Ministeeriumile aluseks võtta isikud, kes 1-ks jaanuariks vallas elavad.

Kui ühel varandusel mitu peremeest.

Audru vallavalitsus teatas Eesti Maaoma-

valitsuste Liidule 12. jaanuaril Nr. 36 all, et Riigimaade valitsus olla otsustanud, Audru ringkonna riigimaade ülema teadmise järele, Audru valla „Kabriste“ koolimaja hoone, mille valla volikogu, seda omaks pidades, ära müünud, riigi omaks tunnistada, kuigi vallavalitsuselt ei ole tõenduste ettepanemist nõutud selle maja vallale kuuluvuse kohta. Vallavalitsus palub Liidu toetust küsimuse lahendamises. Juhatus otsustab sellest Põllutöministeeriumile teatades paluda küsimuse lahendamisel Audru vallavalitsuse tõendusi arvesse võtta, aga ühtlasi küsimuse lõpulikult otsustamisega seni viivitada, kui Liidu poolt 16. veebr. 1927 a. Siseministeeriumile esitatud ja tema poolt Põllutöministeeriumile edasi saadetud seaduse eelnõu saatus valla nimele kreposteerimata kinnisvarade kohta otsustatud.

Töömuretsemise komisjonidesse Teede- ja Põllutöministeeriumite juurde valitakse Liidu esitajaks R. Kuris ja asemikuks O. Pärnin.

Vabariigi 10. aastapäeva pühitsemine.

Vabariig 10. aasta pühitsemise Keskkomitee liige Liidu esimees H. Lauri annab aru Keskkomitee koosoleku tööst 16. jaan. ja teatab, et aastapäeva pühitsemise korralduse tegemine keskkomitee juhtnõuõrde järele maal E. Maaomaval. Liidu hooleks on jäetud. Et otstarbekohane korraldustööde organiseerimine kohapealsete olude tundmist nõuab, otsustab juhatus maavalitsuste poole pöörata, et need neile alluval maal täh. päeva pühitsemist organiseeriks, selleks valla- ja alevivalitsusi ning seltskondlisi organisatsioone ehk seltskonnategelasi üleskutsudes. Eriti soovib Keskkomitee omavalitsuste suhtes, et need, kus see võimalik, aastapäeval kell 9 — 10 hom. esituskogude pidulikke koosolekuid korraldaks päevakohaste kõnede ja — võimaluse korral — ka otsustega.

Vabariigi 10. aastapäeva pühitsemise korralduseks maavalitsustele keskkomitee soov edasisaates avaldab E. M. Liit lootust, et maavalitsused asja nii organiseerida suudavad, et vabariigi 10. aastapäeva igas riigi nurgas, olgu keskkoha lähiduses ehk kaugel maa sees, kui meie riigi suuropäeva, vääriiselt tarviliku pidulikkusega pühitsetakse — laialdasi hulke kaasa tõmmates.

Märgukiri trahterimaksu seaduse täiendamise seaduse eelnõu kohta.

E. M. Liidu juhatus saatis Riigikogu Rahaasjanduse komisjonile täh. seaduse eelnõu kohta märgukirja, näidates vajaduse peale eelnõu põhjalikult muuta omavalitsuste sissetulekute kindlustamiseks. Esi kohal tuleks kindlustada piirituslubade asemaks valdadele, linnadele ja alevitele, selle järele jaotada viinamaksu ülejääk ühetasaselt trahterimaksu saajate vahel, kuna viinamaksu ennast tuntavalt tõsta tuleks võrreldes eelnõus ettenähtud määradega, seda enam, et õllemaks olla komisjonis läbikukkunud.

Andmeid valla kinnisvarade kohta tuleb juba kokku. Kuid kahjuks, mõnelt poolt mitte küllalt kontrolleeritud. Sellepärast, täienduseks eelmise numbri artiklile, juhime tähelepanu sellele, et iga vallavalitsuse kasutada olev kinnisvara saab esineda ainult ühes tabelis, Kasutada olevad varad võivad olla, kas valla omad ja valla nime peale kreposteeritud, ehk teiseks, vald peab neid omaks, kuid neid peetakse riigistatuks, s. o. vaieluse all olevad varandused, ehk, kolmandaks, kinnisvarad, mille peale vallalingitomanduse õigust ei ole ja need riigilt renditud, s. o., mis vaieluse alla ei kuulu. Teiseks tuleb 1. ja 2. tabeli juures silmaspidada, et seal küsitakse maa ja hoonete väärtust, s. o. hinda, kolmanda tabeli juures aga rendi suurust.

Välismaade omavalitsused.

Soome Maakogukondade Liidu tegevusest 1924 — 1926 a.

Järg.

Koosolekul harutatud asju on pärastpoole selgitatud tihtistel mitmel pool maal peetud kogukonnapäevadel, eriti maakogukondade

valitsuse ja rahalise tegevuse koondamise asja, ning süüsaadik on üle saja kogukonna enda valitsuse- ja rahategevuse korralda-

nud üldkoosolekul määratud mooduse järgi.

Õieti suur tähtsus on olnud Liidu äritegevuse laiendamise küsimuse harutamisel ilmunud sooviavaldustel. Seni on 145 kogukonda otsustanud Liidule ta tegevuseks laenusid anda, millest seni on Liidu kassasse makstud üle 1.085.000 mk. Selletõttu on võidud äritegevust rohkelt laiendada. On alus pandud ka enda kooliraamatute kirjastustegevusele.

Enda võetud laenude eest on võidud maksta hoiukassade Kesk pangas antavast kõrgem hoiuprotsent.

Punkt 3 all mainitud sooviavalduste teostamises on olnud edu, 8. juunil 1926 a. antud uues kooliseaduses on kooliõpetajate palgamaksimine täielikult võetud riigi kanda, ning ka koolihoonete ehituseks antavaid toetusrahasid ja laenusid on kõrgendatud kuigi mitte soovitud määral. Aga muudest koolikuludest $\frac{2}{3}$ võtmine riigi peale on täitmata jäänud, niisamuti soov rahvakooli korralduse muutmiseks (algkoolide pidamiseks enne ja pärast kõrgemate koolide tegevust). See ettepanek kukkus Eduskunnas läbi, kuigi ainult mõne hääle enamusega. Nii võib küll üldiselt öelda, et üldkoosolekul tehtud otsused ja sooviavaldused tähtsamate küsimuste kohta on juba kolme järgneva aasta jooksul toonud tegelikult rahuloldavaid tagajärgi.

Liidu valitsuse tegevusest tuleks mainida, peale suure hulga kohaliste tegutsemisavalduste, mille kirjeldamiseks siin ruumi pole, ülemaalist uuendust, et tema hoolitsemisel a. 1925 kogukondadele tagasi anti nende täieline postirahata-kirjasaatmise õigus, niisamuti hindamis- ja revisjoni komiteedele.

Kogukondade kaudu koolidele õpetarvete nõutamise pärast on peetud pikki läbirääkimisi Maaraamatukaupluste Liiduga, millesse kuuluvad ka kõik rahvakoolide õperaamatuid kirjastavad ärid. Need on

Liidu põhikirja järele kohustatud oma raamatuid seal, kus on kohaline raamatukauplus olemas, ainult selle kaudu müüma. Nõnda tekib kogukondadele raskusi, kuna nad ei saa osta raamatuid mujalt, kus on neil paremad ostutingimused ja kust ostavad muid koolitarbeid, nagu seda võivad teha need kogukonnad, kus kohalist raamatukauplust ei ole. Asjaolu parandamiseks on püüdnud Liit kirjastajatega kokku leppida, et võiks paremine täita seadusemäärust, mille järgi kogukonnad on kohustatud õpilastele õperaamatuid andma hinnata. Kuid soovitud tagajärgi pole veel kätte saadud. Sest kirjastajad nõuavad, et kui Liit tahab enda kaudu raamatuid nõutada nendelegi kogukondadele, kus pole kohalist raamatukauplust, peaks temagi ühinema maaraamatukaupluste liitu. Seda nõuet täita arvas Liidu valitsus sündmataks, millest järgnes 1. mail 1927 a. täieline vahekorra lõpetamine Liidu ja maaraamatukaupluste vahel. Kuid sügisel saadi lepingut jälle uuendada ning on lootust, et õperaamatute küsimust ligemal ajal saab rahuloldaval moel lõpulikult korraldada.

Et võiks kõrvaldada õperaamatute nõutamises seni olnud raskusi ja kaasamõjuda õperaamatute laadi ja hindade peale, otsustas Liidu valitsus 1925 a. lõpul asuda, üldkoosolekul avaldatud soovi kohaselt, enda poolt õperaamatute kirjastustegevusele. See pandigi käima 1926 a. algul. Liidu kirjastatud õperaamatuid on erianete asjatundjad hoolega läbivaadanud, nii et need koolidele kõigiti kohased on.—Lihtsamateks köitetöödeks on asutatud ka oma väike köitetöökoda, mis töötab ainult enda raamatuladude jaoks. Samuti on nõutatud Liidus valmistatavate vähemate trükitööde jaoks nagu eeskavad, liikmekaardid, maksutähed, ümbrikud j. n. e., paar väikest masinat ja muid tarbeid.

(Järgneb.)

Riigikohtu seletused.

Kas kutseõiguslikku õpetajat võib õpetaja kohustetäitjaks registreerida?

Vastus eitav.

Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta (R. T. nr. 149—150 1920 a.) näeb üldiselt ette registreerimise õpetajaks, aga mitte õpetaja kohustetäit-

jaks ja ainult § 7 tähenduses on erandina ette nähtud, et õpetaja kutseta isikuid tuleb ametisse registreerida õpetaja kohustetäitjaks. Nii võib selle määruse järele õpetaja kohustetäitjaks registreerida ainult isikut, kel õpetaja kutse puudub.

(R. Adm. t. nr. 5191—1927 a.) „Õigus“

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 5. Elanikkude registreerimisest.

Kas on siseministri määruse (R. T. Nr. 5—1921. a.) § 3 põhjal kohustatud majaraamatupidaja vastündinut kohe majaraamatusse sissekandma ja 7 päeva jooksul vallavalitsuses registreerima? Jaataval korral kohustab nimetatud määrus ka vastündinut sama aja jooksul perekonnaseisu ametniku juures nimeandmiseks registreerima, sest nimeta isikut pole võimalik vallavalitsuses registreerida. Perekonnaseisu seaduse (R. T. Nr. 191|192—1925. a.) § 29 võimaldab nimetatud noorte kodanikkude registreerimist perekonnaseisu ametniku juures ühe kuu jooksul.

M. vallavalitsus.

Vastus:

Majaraamatusse tulevad siseministri määru-
settenähtud tähtaegadel sisse kanda ainult väljas-
poolt juurde tulnud isikuid, see selgub sisemi-
nistri määruse § 1 märkus 2-st, kus kõneldakse
„sissesõitjatest“, § 2 p. 7 („millal ja kust tulnud“),
§ 3 ja selle märkustes (1 ja 2) ning § 4 märku-
sest. Seda kinnitavad ka sama määruse § 2 (eriti
p. 6) ning § 4. Peale selle on siseministri
määruse kaudseks aluseks passi seaduse (S. k.
XIV k.) §§ 154 j. j., selle seaduse § 158 järgi tuleb
aga, muuseas, teatada, kust isik sissesõitnud („от-
куда он пришёл, то есть из-за границы ли,
иди из другого города, или только из другого
дома переѣхал“). Sellepärast tuleb küsimuse
peale vastata eitavalt.

Küsimus Nr. 6. Laevadel viibinud meeskondade nimekirjade sisseandmisest.

Läänemaa II jsk. Maksuinspektor kohustab valla-
valitsusi järelevalvet teostama, et E. V. lipu all sis-
sesõitvate laevade juhatajad annaks 15. XII. laeval
viibinute meeskonna nimekirja (elanikkude nime-
kirja v. nr. 1) tul. sead. § 37 põhjal vallavalitsusele
sisse ehk näitaks kviitungi, et see enim on sis-
seantud. Muuseas juhatakse tähelepanu, et valla-
valitsused kohustatud neid alaliselt kontrollima
tul. sead. §§ 31 ja 44 põhjal. Nimetatud §§ valla-
valitsusele seda kohustust peale ei pane. Kas on
see nõudmine seadusega kooskõlas?

M. vallavalitsus.

Vastus:

Tulumaksu seaduse („Riigi Teataja“) nr. 63|64 ja
143|144 — 1920. a., nr. 49|50 — 1921. a., nr. 78 —
1922. a., nr. 35 — 1923. a. ja nr. 149 — 1924. a.)
§ 37 märkuse järgi esitavad küsimused tähendatud
andmed vallavalitsustele Eesti vabariigi
lipu all sõitvate laevade juhatajad või nende ase-
mikud; sama seaduse § 44 põhjal on järelevalve
tulu teadaannete esitamise üle valla tuluhindamise-
komisjoni peale pandud (tähendatud, „komisjonid
vaatavad läbi, kas kõigi poolt teadaandend tulude
kohta sisse on antud, teevad viivitajatele meeletule-
tused jne). Valla tuluhindamise komisjon koos-
neb vallasekretärist (esimees) ja kolmest kuni seits-
mest liikmest, keda vallavolikogu valib maksu-
aluste isikute hulgast ühe aasta peale (§ 27).
Komisjoni koosolekud kutsuvad kokku komisjoni
esimees (30), kelleks vallasekretär. Komisjoni asja-

ajamine lasub vallasekretäri peal (§ 31). Järjeli-
kult lasub vallavalitsuste peal ainult § 37
tähendatud nimekirjade vastuvõtmine, kuna kõik
muu töö vallasekretäri ning valla tulu-
hindamise-komisjoni peal lasub, mis-
pärast tuleb maksuinspektori nõudmist nii mõista,
et ta ei ole kohustanud mitte vallavalitsust, olgugi
et ta selle poole on pööranud, vaid valla tulu-
hindamise-komisjoni ning selle esimeest ning asja-
ajaajat — vallasekretäri.

Küsimus Nr. 7. Valla abisaaja varan-
duse pärimise õigusest.

Kas on valla omavalitsus õigustatud valla abisaaja
surma puhul temast järele jäänud varandust valla
heaks saama osa, vastavalt abisaajale aja jooksul
antud toetuse väärtusele, kui on, siis missuguse
seaduse alusel. K. vallav.

Vastus:

Hoolekande seaduse (Riigi Teataja nr. 120|121—
1925. a., sead. nr. 80) § 26 järgi, kui hoolekande
alla kuuluv isik saab hoolekandelt kestvalt täieliku
ülalpidamise, on abiandval asutusel õigus oma
valitsemisele võtta kõik hoolealuse päralt olev
varandus, välja arvatud isiklike tähtsusega asjad
ja tööriistad, ja kõik varandused saavad
sissetulekud tarvitada hoolealuse ülalpidamiseks,
kui hoolealune ise neid ei kasuta. Pärast surma
pärib varanduse hoolealuse eest hooltkannud
asutus, välja arvatud juhtumused, kus pärijaiks
on omased ja sugulased, kellel ei olnud või-
malik hoolekannet teostada nendest olenemata
põhjustel. Viimasel juhtumusel arvatakse maha
pärandusest hoolekande peale tarvitatud kulud.

Küsimus Nr. 8. Lese ehk lahutud naise
teistkordse abielu registreerimisest.

Kas lesk ehk lahutud naist võib enne 10 kuud,
arvates endise abielu lõppemisest, uuesti abiellu
registreerida, kui ta arstitunnistuse ettepaneb, et
ta esimesest mehest raskejalgseks pole jäänud.

—kk—

Vastus:

Enne abielu seaduse („Riigi Teataja“ nr 138 —
1922 a., sead. nr. 88) § 7 tähendatud 10-kuulist täht-
aega on lesk ja lahutatud lubatud abiellu astuda,
kui nad mitte varem kui nelja kuu pärast peale
eelmise abielu lõppu ette näitavad riigi või oma-
valitsuse teenistuses oleva arsti tunnistuse selle
üle, et nad ei ole raskejalgsed (§ 7 märkuse p. 6).

Küsimus Nr. 9. Memoriaal sissekande
dokumentidest.

Ühed vallasekretärid kirjutavad kassa päevaraama-
matu memorial sissekannete peale ka kontsuraa-
matust kviitungid välja, teised ei kirjuta. Kumb
viis on õigem?

—kk—

Vastus:

Kassa memorial sissekanded on asjad, mida
teadus üldse ei tunne. Sarnase hädaabinõu on sun-
dinud meie ajast ja arust Liivimaa viis ülesleida.
Kassa kviit. väljakirjutamine memoriaal sissekan-
nete kohta ei võiks lubatav olla, sest tegelikult
neid rahasaamisi ega andmisi ei ole Memoriaal
tehingute tõenduseks on memoriaal-orderid.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit,
„Ühistrükikoda Rakveres“.